

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka, Mgr. et Ing. et Bc. Radovana Havelce, JUDr. Milady Tomkové a Mgr. Jana Passera v právní věci stěžovatele nezletilého **U. B.**, zastoupen JUDr. Petrem Práglem, advokátem se sídlem v Ústí nad Labem, Dlouhá 5, za účasti **Ministerstva vnitra,** se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 3, v řízení o kasační stížnosti proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 1. 2007, č. j. 14 Az 9/2005 - 24,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 1. 2007, č. j. 14 Az 9/2005 - 24, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 25. 1. 2007, č. j. 14 Az 9/2005 - 24 zamítl žalobu stěžovatele proti rozhodnutí Ministerstva vnitra (dále jen „ministerstvo“) ze dne 31. 12. 2004, č. j. OAM-147/CU-06-09-2004, kterým nebyl stěžovateli udělen azyl podle ustanovení § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o azylu“) a současně rozhodnuto tak, že se na tohoto cizince nevztahuje překážka vycestování podle ustanovení § 91 zákona o azylu. Krajský soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že u zákonné zástupkyně nezletilého stěžovatele nebyly ve správním řízení dány podmínky pro konání pohovoru za přítomnosti tlumočníka. Matka nezletilého stěžovatele opakovaně uvedla, že rozumí českému jazyku a žádala, aby řízení bylo vedeno v tomto jazyce. Ve věci samé pak krajský soud dospěl k závěru, že u nezletilého stěžovatele, vzhledem k jeho věku, nebyly ani objektivně dány důvody pro udělení azylu podle ustanovení § 12 zákona o azylu. Ostatně jeho matka, které nebyl azyl udělen, podala žádost o udělení azylu nezletilému stěžovateli prakticky jen z důvodu sloučení rodiny. Krajský soud posléze dovodil ve shodě s ministerstvem, že u nezletilého stěžovatele nebyly splněny ani zákonné podmínky pro udělení azylu podle ustanovení § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona o azylu a vyslovení překážky vycestování ve smyslu § 91 citovaného zákona.

Proti tomuto rozsudku podal nezletilý stěžovatel prostřednictvím své zákonné zástupkyně v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1

písm. b) s. ř. s. V kasační stížnosti stěžovatel především namítal, že ministerstvo zjistilo nesprávně skutkový stav ohledně problémů s překážkou vycestování. Zpráva Ministerstva zahraničních věcí USA hovoří o pronásledování lidí v Bělorusku a obava z pronásledování po návratu do země původu je znásobena tím, že v roce 2005 byl novelizován trestní zákoník a zavedena skutková podstata trestného činu diskreditace republiky, která je i Radou Evropy označena za zneužitelnou. Krajský soud při svém rozhodování nedostál povinnostem, které pro něho vyplývají ze zákona. Celou věcí se zabýval jen zběžně a z odůvodnění jeho rozsudku rozhodně nevyplývá, na základě jakých úvah dospěl ke stejnému závěru jako ministerstvo. Pokud měl krajský soud za to, že žalobní námitka nebyla specifikována, měla být zákonná zástupkyně vyzvána k jejímu doplnění.V doplnění kasační stížnosti nezletilý stěžovatel odkázal na uvedené výhrady a namítal, že krajský soud rozhodl ve věci bez jednání, navzdory tomu, že jeho zákonná zástupkyně měla zájem se jednání zúčastnit. Krajský soud rozhodl bez přítomnosti účastníků řízení proto, že se zákonná zástupkyně nevyjádřila ohledně konání ústního jednání ve lhůtě k tomu soudem určené. Krajský soud měl pak za to, že s avizovaným postupem vyslovila souhlas. Tak tomu ale nebylo. Zákonná zástupkyně český jazyk neznala a o výzvě krajského soudu nic nevěděla. Z těchto důvodů se domnívá, že krajský soud nepostupoval v souladu se zásadami spravedlivého procesu. Ministerstvo se vůbec nezabývalo ani připomínkou, že matka nezletilého stěžovatele byla v zemi původu obviněna z urážky prezidenta a otec je pro politické názory vězněn. Znovu musí připomenout i to, že ministerstvo neumožnilo jeho zákonné zástupkyni jednat ve správním řízení v mateřštině. Proto navrhl, aby byl rozsudek krajského soudu zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Ministerstvo ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázalo na správní spis, zejména na vlastní podání a výpovědi, které učinila za nezletilého stěžovatele zákonná zástupkyně během správního řízení a na vydané správní rozhodnutí. Popřelo oprávněnost podané kasační stížnosti, neboť se domnívá, že jak jeho rozhodnutí, tak správní řízení jsou v souladu s právními předpisy. K námitkám do postupu soudu se nevyjádřilo s tím, že nemá dostatek podkladů. S ohledem na shora uvedené se zdrželo návrhu na rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě kasační stížnosti napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti a přitom shledal vadu uvedenou v odstavci 3, k níž musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval stížní námitkou, že bylo porušeno právo nezletilého stěžovatele, resp. jeho zákonné zástupkyně vyjádřit se ke způsobu projednání věci bez jednání (§ 51 s. ř. s.).

Pravidlem při soudním rozhodování je vždy nařízení ústního jednání, aby byla zachována zásada ústnosti a veřejnosti soudního jednání (srov. čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky). Výjimkou z této zásady je možnost soudu projednat věc bez nařízení jednání. Tato výjimka však musí být vykládána s ohledem na zájmy účastníka řízení restriktivně, neboť je to účastník řízení, o jehož právech se rozhoduje, a tento účastník také s řízením disponuje.

Podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. krajský soud sice může se souhlasem účastníků řízení rozhodnout o věci samé bez nařízení jednání (toto ustanovení tedy dává soudu možnost - nikoliv však povinnost – rozhodnout bez nařízení jednání za splnění podmínky souhlasu účastníků řízení s takovým postupem), nelze ale takto postupovat, pokud

zde nastoupí skutečnost, z níž je patrno porušení čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Podle ustanovení § 36 odst. 1 s. ř. s. má soud povinnost zachovávat rovné postavení účastníků, zejména poučením o jejich procesních právech a povinnostech. Explicitní vyjádření principu rovného postavení účastníků řízení, kde zpravidla stojí proti sobě fyzická nebo právnická osoba a správní orgán, je ve správním soudnictví zvlášť důležité.

Předpokladem k uplatnění zákonného práva účastníka řízení jednat ve svém mateřském jazyce, resp. práva na tlumočníka (čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod), stejně tak i práva vyjádřit se ke způsobu projednání věci bez jednání (§ 51 s. ř. s.), je takové poučení, ze kterého je srozumitelný jeho obsah. Při své poučovací povinnosti má soud vycházet z okolností případu a volit takové prostředky a způsob, aby účastník nebyl na svých ústavně zaručených právech krácen. Obdržel-li proto účastník řízení výzvu soudu, v níž mu byly sděleny skutečnosti rozhodné k uplatnění jeho práv v řízení před soudem bez dalšího v jazyce, kterému nerozuměl, tudíž mu nebyl znám její obsah, znamená to, že soud nedostál své povinnosti uvedené v ustanovení § 36 s. ř. s. vůči účastníkovi a nepostupoval ani v souladu s čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2003, č. j. 5 Azs 5/2003 - 33, který byl uveřejněn pod č. 59/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu). Lze proto dovodit závěr, že cizinec v řízení o udělení azylu musí být o právu vyjádřit se k možnosti rozhodnout o věci samé bez jednání (§ 51 s. ř. s.) poučen v jazyce, jemuž rozumí.

Stěžovatel v kasační stížnosti namítal, že jeho zákonná zástupkyně, jejíž prostřednictvím v řízení jedná, měla zájem se zúčastnit ústního jednání u soudu, i když se k výzvě soud nevyjádřila, neboť český jazyk neznala a o výzvě krajského soudu nic nevěděla.

Zásadní pro posouzení celé věci je proto zjištění, zda zákonná zástupkyně nezletilého stěžovatele rozumí českému jazyku, který není jejím mateřským jazykem, natolik, aby byla schopna adekvátně reagovat na výzvu podle ustanovení § 51 s. ř. s. Jinak by nebylo možno vést fair proces, pokud by některý z účastníků řízení nerozuměl v důsledku toho, že neovládá jednací jazyk. Obsah soudního spisu nesvědčí o tom, že zákonné zástupkyni nezletilého stěžovatele bylo plně umožněno realizovat ústavně chráněná práva a zásady ústnosti a veřejnosti soudního jednání (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky). Stěžejní je přitom tvrzení zákonné zástupkyně nezletilého stěžovatele již v žalobě, v níž mimo jiné namítá, že český jazyk aktivně vůbec neovládá a v důsledku toho je velmi nepravděpodobné, aby byl zjištěn skutečný stav ve správním řízení. Současně dodává, že již v roce 2003 s ní byl pohovor veden v ruském jazyce (spis Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 14 Az 206/2004) a od té doby u ní nedošlo k žádnému pokroku ohledně znalostí českého jazyka. V tomto směru není významné, že žaloba je napsána v českém jazyce, protože je obecně známo, že takové služby poskytují žadatelům o azyl různá občanská sdružení. Význam tohoto tvrzení nezlehčují ani skutečnosti patrné ze správního spisu, z něhož není vůbec jasné, do jaké míry zákonná zástupkyně stěžovatele český jazyk ovládá. Je pravdou, že zákonná zástupkyně stěžovatele dne 25. 4. 2004 žádala, aby řízení bylo vedeno v českém jazyce a že v protokolu o pohovoru ze dne 25. 10. 2004 je konstatováno, že pohovor bude proveden v českém jazyce. Na druhé straně tatáž zákonná zástupkyně v žádosti o udělení azylu ze dne 25. 10. 2004 uvádí, že nezná žádný cizí jazyk, v němž je schopna se dorozumět, tedy ani český jazyk, a dne 3. 1. 2005

prohlašuje, aby řízení o azylu bylo s ní vedeno v jazyce ruském, v němž také byla seznámena s obsahem napadeného správního rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud má za to, že zásadní je proto tvrzení zákonné zástupkyně nezletilého stěžovatele v žalobě, že český jazyk aktivně vůbec neovládá a že tedy již v žalobě vyšla najevo potřeba přeložit výzvu za účelem realizace ústavně chráněných práv ústnosti a veřejnosti soudního jednání uvedené zákonné zástupkyni do mateřského jazyka nebo do ruského jazyka, v nichž je schopna jednat. V tomto směru nebyl nutný návrh zákonné zástupkyně nezletilého stěžovatele, protože uvedená potřeba vyplývala přímo ze žaloby, v níž byl de facto obsažen i návrh v uvedeném směru. Pokud tedy krajský soud za této situace zaslal výzvu podle ustanovení § 51 s. ř. s. zákonné zástupkyni nezletilého stěžovatele v českém jazyce, která ji sice převzala dne 27. 4. 2005, obdržela tak výzvu soudu, v níž byly sděleny skutečnosti rozhodné k uplatnění práv v řízení před soudem bez dalšího v jazyce, kterému zřejmě dobře nerozuměla. Zákonná zástupkyně nezletilého stěžovatele v důsledku porušení pravidel fair procesu nerozuměla dění před krajským soudem v důsledku toho, že dobře neovládala jednací jazyk. Proto ani nebyla schopna adekvátně reagovat na výzvu podle ustanovení § 51 s. ř. s., neboť jí nebyl znám její obsah. Za uvedené situace proto nebylo na místě bez dalšího (přeložení výzvy podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s.) vydat rozsudek bez jednání ve smyslu tohoto ustanovení. Řízení před krajským soudem tak bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Krajský soud tak z uvedených důvodů plně nedostál své povinnosti uvedené v ustanovení § 36 s. ř. s. vůči účastníkovi a nepostupoval ani v souladu s čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V dalším řízení bude na krajském soudu, aby se věcí znovu zabýval, vycházel přitom ze závěrů odůvodnění tohoto rozsudku (odstranil procesní vadu, která vedla k vydání rozsudku bez jednání) a z právního názoru v něm vysloveným, kterým je vázán podle ustanovení § 110 odst. 3 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud se nezabýval ostatními stížními body, protože tyto výhrady mají základ ve vyřešení zásadního problému, zda bylo porušeno právo nezletilého stěžovatele, resp. jeho zákonné zástupkyně, vyjádřit se ke způsobu projednání věci bez jednání (§ 51 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud se v tomto stadiu řízení proto nemůže vyjadřovat k okolnostem, jenž mohou v ústním jednání doznat podstatných změn, kde může zákonná zástupkyně stěžovatele uvést skutečnosti, které mohou mít vliv i na rozhodnutí ve věci samé.

Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti bez jednání, protože mu takový postup umožňuje ustanovení § 109 odst. 1 s. ř. s.

V novém rozhodnutí krajský soud rozhodne i o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. června 2007

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu